Erfgoedvereniging Heemschut
Commissie Amsterdam
Korenmetershuis
Nieuwezijds Kolk 28
1012 PV AMSTERDAM
amsterdam@heemschut.nl

Aan het Dagelijks Bestuur van Stadsdeel Zuid
postbus 74019
1070 BA AMSTERDAM

Amsterdam, 26 juli 2021

betreft: **verzoek aanwijzing van de villa Prinses Marijkestraat 5 tot gemeentelijk monument**

Geachte leden van het dagelijks bestuur,

Erfgoedvereniging Heemschut verzoekt u de villa Prinses Marijkestraat 5 aan te wijzen tot gemeentelijk monument. Wij vragen u op korte termijn de aanwijzingsprocedure te starten conform de vigerende erfgoedverordening. Het woonhuis is zowel architectonisch als stedenbouwkundig van belang en interessant voor de Wederopbouwperiode.

beschrijving
De villa aan de Prinses Marijkestraat 5 is een vroeg ontwerp van de Amsterdamse architect Johannes Bernardus (Ben) Ingwersen (1921-1996). Ingwersen ontwierp de woning in 1958 voor de heer C.J. van Ginneken. Het gebouw is onderdeel van de Prinses Irenebuurt en ligt met de noordgevel richting het Zuider Amstelkanaal. De woning is opgebouwd uit een begane grond en één verdieping, waarbij een deel van de eerste verdieping over de begane grond steekt en op een betonnen kolom steunt. De voordeur bevindt zich op de eerste verdieping en wordt ontsloten door een trap en een bordes. Op deze verdieping zijn een gang, een keuken, een woonkamer en een badkamer gesitueerd. Aan de zuidkant bevindt zich een terras. De begane grond is bereikbaar middels een inpandige trap en bestaat uit twee slaapkamers, een badkamer, bergingen en een cv-ruimte. Aan de westkant van de begane grond, onder de woonkamer op de eerste verdieping, is ruimte om een auto te parkeren.

Het gebouw is opgetrokken uit in het werk gestort beton en is onder meer bekleed met duidelijk zichtbare schokbetonnen gevelplaten. De gevels aan de noord- en oostzijde zijn vrij gesloten en zijn slechts van enkele ramen voorzien, waarvan er een aantal in een hoek door de gevel steekt. De zuid- en westgevel zijn daarentegen bijzonder open en bestaan voor een groot deel uit ramen. Alle kozijnen zijn van hout dat door de blanke lak sterk contrasteert met de schokbetonnen gevelplaten. Aan de zuid- en westgevel zijn de ramen voorzien van schokbetonnen zonwering, die aan een deel van de zuidgevel tevens dienst doet als plantenbak.

Woonhuis Van Ginneken vormt een bijzonder project binnen het oeuvre van Ben Ingwersen. Ingwersen staat vooral bekend om zijn ontwerpen van omvangrijke school- en bedrijfsgebouwen, waaronder een aantal ambachtsscholen voor de christelijke scholenvereniging Patrimonium, garage-

Erfgoedvereniging Heemschut
Commissie Amsterdam
Korenmetershuis
Nieuwezijds Kolk 28
1012 PV AMSTERDAM
amsterdam@heemschut.nl

en showroom Autopon (1955-1961) en kantoorgebouwen Keizersgracht 298-300 (1955) en Amstel 344 (1968-1970). Aan het begin van zijn loopbaan kreeg Ingwersen echter een aantal keren de kans om een woonhuis voor een particulier te ontwerpen, waarvan er uiteindelijk drie gebouwd zouden worden. De eerste was Villa Ponsen (1955) aan de Rivierenlaan/President Kennedylaan, de tweede Woonhuis Van Ginneken en de derde de dokterspraktijk met woning voor A.F. Hakman (1963) aan de Herinkhave 19. Daarnaast realiseerde Ingwersen een eigen vakantiehuis (1955-1958) in Bergen aan Zee. Ondanks het verschil in formaat vertonen de huizen veel overeenkomsten met de grotere projecten van Ingwersen, zowel in opzet als in materialisering. De invloed van Le Corbusier is tot halverwege de jaren zeventig in bijna alle ontwerpen van Ingwersen terug te zien, zo ook in de woonhuizen van zijn hand. Ten eerste zijn alle huizen (gedeeltelijk) opgetild boven het maaiveld en steunen ze bijna allemaal op goed zichtbare pilotis. Ten tweede wordt beton en hout zoveel mogelijk schoon in het zicht gelaten. Ten derde zijn de gebouwen in hun opzet sterk op de zon georiënteerd. Ten vierde zijn bij zowel Villa Ponsen als bij Woonhuis Van Ginneken monumentale wandkunstwerken een integraal onderdeel van het ontwerp. Bij Woonhuis Van Ginneken heeft Ingwersen daarnaast de schokbetonnen zonwering een prominente plaats in het ontwerp gegeven, zoals hij ook bij eerdere en latere projecten deed. Net als bij zijn ontwerp voor de Hildebrand-Van Loonschool aan de Banstraat 29 fungeert de zonwering tevens als bloembak.

Door de huizen van Ingwersen te vergelijken met zijn grotere projecten worden de architectonische uitgangspunten van zijn ontwerpen duidelijk zichtbaar en is zijn oeuvre beter te doorgronden. Nu steeds meer gebouwen van Ingwersen tot Rijks- of gemeentelijk monument worden verklaard, is het van belang om de lijn tussen Ingwersens kleinere en grotere projecten zichtbaar te houden. Helaas is zowel Villa Ponsen als het eigen vakantiehuis inmiddels gesloopt. Alleen de dokterspraktijk aan de Herinkhave heeft de status van gemeentelijk monument. Aanwijzing van Woonhuis Van Ginneken tot gemeentelijk monument zou sterk bijdragen aan het behoud en het begrip van het oeuvre van Ingwersen, die gedurende zijn carrière vele beeldbepalende en inmiddels beschermde Amsterdamse gebouwen heeft ontworpen. Daarnaast zou aanwijzing ervoor zorgen dat de invloed van Le Corbusier op de Amsterdamse particuliere woningbouwarchitectuur zichtbaar blijft.

Woonhuis Van Ginneken verkeert grotendeels in oorspronkelijke staat. Zowel het exterieur als het interieur zijn in hun opzet ongewijzigd gebleven. Wel is tijdens een verbouwing – naar verluidt in 1988 uitgevoerd door het bureau van Cees Dam – het bordes overkapt, de noordgevel van een groot raam voorzien, de zonwering aan de westzijde verwijderd en zijn de gevels gewit. Het zijn ingrepen die (grotendeels) ongedaan gemaakt kunnen worden.

Prinses Irenebuurt

De Prinses Irenebuurt aan weerszijden van de doorgetrokken Minervalaan maakte deel uit van het Plan Zuid van Berlage (1915). Doch voor het gedeelte ten zuiden van de Stadionkade werd in 1940 een gewijzigd Uitbreidingsplan Zuider-Amstelkanaal vastgesteld. De door Berlage beoogde symmetrische opzet bleef behouden maar aan weerzijden van de Minervalaan werden tussen de Prinses Margrietstraat en de Prinses Marijkestraat enkele en dubbele villa's gepland. Door de oorlogsomstandigheden kwam dit plan pas in de jaren '50 tot uitvoering op basis van het bestemmingsplan van 1956. De architecten J.J.B. Franswa en D. Greiner waren verantwoordelijk voor de verkavelingsplannen van resp. het westelijke en het oostelijke deel. Om de Rijkspremie niet mis te lopen bleven de villa's beperkt tot 375 m3. Een keur van architecten was hierbij betrokken.

Erfgoedvereniging Heemschut
Commissie Amsterdam
Korenmetershuis
Nieuwezijds Kolk 28
1012 PV AMSTERDAM
amsterdam@heemschut.nl

In de loop der tijd zijn diverse villa's verbouwd en vergroot of door kapitaler villa's vervangen. Een voorbeeld daarvan is het pand Prinses Margrietstraat 1. Helaas doen deze aanpassingen afbreuk aan het oorspronkelijke verkavelingsplan en de uitstraling van de buurt.

tenaamstelling
De villa Prinses Marijkestraat 5 staat in de *Atlas AUP Gebieden Amsterdam* (2013) op naam van de architecten C. de Geus en J.B. Ingwersen. Commer de Geus (1889-1957) had voor de oorlog al enkele gebouwen in het Plan Zuid ontworpen, vanaf 1951 werkte hij samen met Ben Ingwersen. Bij het ontwerp van de villa Prins Marijkestraat zal De Geus niet meer betrokken zijn geweest.

waardering
De villa Prinses Marijkestraat 5 is monumentwaardig om de volgende redenen.

- Architectonisch als karakteristiek en goed voorbeeld van de villa- of woonhuisarchitectuur uit de Wederopbouwperiode, waarin de invloed van het functionalisme en Le Corbusier goed zijn te herkennen.
- Stedenbouwkundig als onderdeel van de Prinses Irenebuurt, een bijzonder villawijkje in Zuid waar de samenhang ondanks diverse wijzigingen en vergrotingen van de villa's nog goed behouden is gebleven.
- Het woonhuis is tevens van groot belang – samen met het praktijkwoonhuis Herinkhave 19 (GM) – voor het complete oeuvre van architect Ben Ingwersen, die vooral bekend staat als ontwerper van scholen en Autopon.

* Het woonhuis is weliswaar niet meer in oorspronkelijke staat, maar niet zodanig aangetast dat de oorspronkelijke kwaliteiten niet meer te herkennen en te herstellen zijn.

Het complex is gewaardeerd op de Waarderingskaart architectonische en stedenbouwkundige kwaliteit met orde 2. Met de aanwijzing tot gemeentelijk monument kan worden gewaarborgd dat dit bijzondere woonhuis behouden blijft en hopelijk eens zorgvuldig gerestaureerd zal worden.

Indien er behoefte is aan een toelichting op deze brief dan vernemen wij dit graag.

Namens de commissie Amsterdam van Heemschut,
met vriendelijke groeten,

[redacted]

Bron: Archief Ingwersen, Het Nieuwe Instituut. INGW.110525683.

Erfgoedvereniging Heemschut
Commissie Amsterdam
Korenmetershuis
Nieuwezijds Kolk 28
1012 PV AMSTERDAM
amsterdam@heemschut.nl

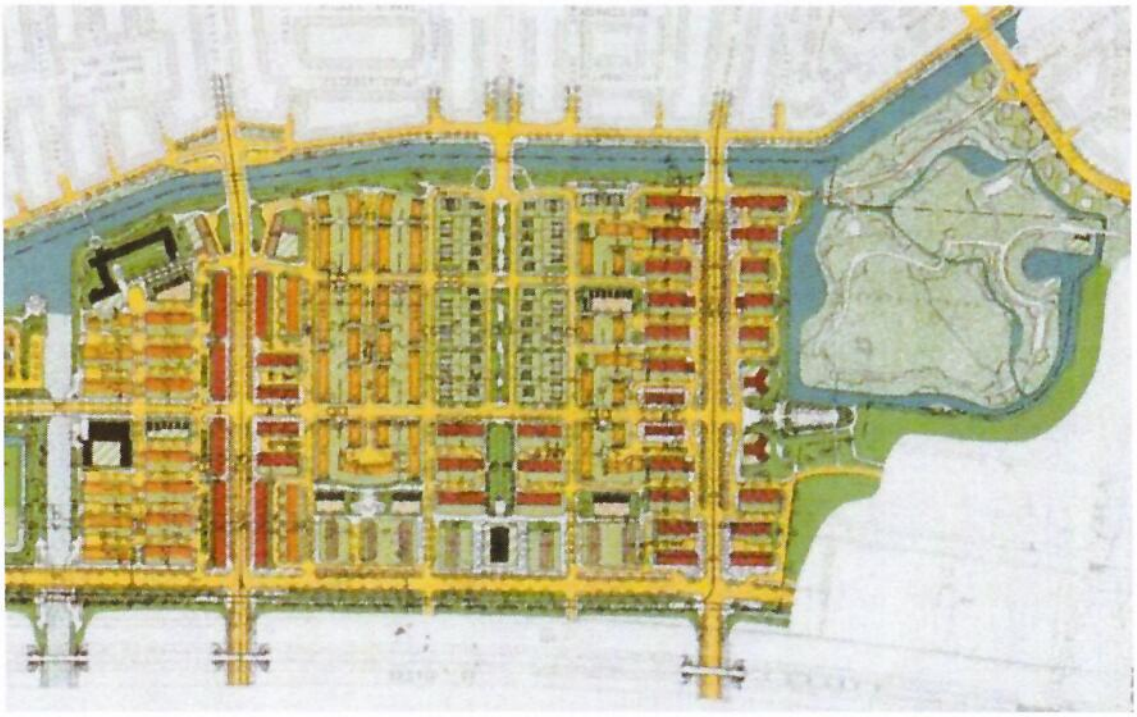

Detail Uitbreidingsplan Zuider-Amstelkanaal, Afdeling Stadsontwikkeling, vastgesteld 1940 (SAA)

Woonhuis Prinses Marijkestraat 5, kort na de oplevering (foto H.F. Erdtsieck, Het Nieuwe Instituut)